

Sam Inkinen

Pitkitettyjen loppujen kauneus

Venetsia-essie eli taustoitusta taidenäyttelyn avauspuheenvuorolle.
Pyhän Henrikin ekumeeninen taidekappeli, Turku 3.10.2026.

Jari Koskisen lokakuisen Venetsia-aiheisen valokuvanäyttelyn otsikkona on *Pitkitettyjen loppujen kauneus*, italiaksi *La bellezza dei finali prolungati* ja englanniksi *The beauty of prolonged endings*.

Osuvan, haastavan sekä jo sanojen valintana tajuntaa kutkuttavan otsikon mukaisesti näyttelyssä esillä olevien valokuvateosten pääteamana on *ihmisten vanheneminen* sekä ympäri maailmaa jo vuosisatojen ajan tunnetun klassisen ja tärkeän Venetsian *kaupungin ikääntyminen*.

Muita keskeisiä teemoja ovat taiteilijan oivallisesti löytämien, kameran linssin läpi ikuistettujen paikkojen, tilanteiden ja maisemien *satumainen kauneus* sekä historiallisessa kaupunkitilassa *lähtemiseen* ja ihmisyksilöiden *yksinäisyyteen* liittyvät näkökulmat.

Jari Koskisen värikylläisistä, tunnelmallisista valokuvista välittyvät konkreettisesti varsinkin kauneuden, hitauden, hiljaisuuden, yksinäisyyden ja historian viehättävät sfäärit. Syville vesille siis mennään – eikä vain kuvaannollisesti.

Näkemämme valokuvat ovat usein värikkäitä, pirteitä ja elinvoimaisia; toisaalta myös arvoituksellisia ja melankolisia. Nämä kuvat kertovat ihmisten ja kaupungin vanhenemisesta ja menneistä suuruudenajoista. Ne henkivät lopun aikojen kauneutta, hiljaista menneen kaipausta. Havaittavissa on vahva nostalgian tuntu.

* * *

Edellä jo todetun lisäksi Jari Koskisen kuvissa on nähdäkseni mukana ihmisen arkeen, ympäröivään yhteiskuntaan ja koko Ihmisyyden Suureen Mysteeeriin

liittyvä melioristinen *toivo*. Sanat ”meliorismi” ja ”melioristinen” saattavat olla monelle näyttelyvieraalle ja kulttuurin harrastajalle vieraita. Nopeasti siis todettakoon, että latinan kielen *melior* tarkoittaa ”parempi”.

Jo 1800-luvulla syntynyt *meliorismi* puolestaan on maailmankatsomus ja elämänasenne, jossa lähtökohtana ja avainperiaatteena on *toivo* – siis toivo paremmasta elämästä ja maailmasta, paremmasta huomisesta, paremmasta ihmisestä.

Arvokartalla ja mentaliteettina meliorismi sijoittuu jonnekin käsiä heiluttelevan hurraa-optimismin ja manalan synkkyyteen vajoavan pessimismin väliin. Melioristinen ihminen nauttiikin parhaansa mukaan arjen mahdollisuuksista sekä ponnistelee hyvän puolesta huonoa, pahaa ja kielteistä kehitystä vastaan.

Toisaalta hän myös tunnistaa ja tunnustaa ympärillään havaitsemansa ikävät tosiasiat, monet viheliäiset ongelmat, yhteiskunnan pirulliset pullonkaulat, aikamme yleisen kompleksisuuden sekä resurssien (kuten ajan, elinvuosien, kaupunkitilan ja luonnonvarojen) rajallisuuden.

Nähdäkseni vuoden 2026 ihmiselle juuri *melioristinen toivo* on huomattavan tärkeä elämänfilosofinen ja futurologinen näkökulma. Voimme havaita, kuinka monenlaiset negatiiviset, dystooppiset teemat ja tarpeettomankin synkät tulevaisuuskuvat hallitsevat usein jopa ilmaherruuden kaltaisesti suomalaistakin keskustelua ja mediakuvastoa.

Silti ja sen vuoksi myös utooppisia, melioristisia horisontteja sekä *rohkeutta unelmoida* tarvitaan! Tässä yhteydessä tekisi mieleni sanoa, että monien aikalaisten *optimistiksi* tietämän ja tunteman taiteilija Koskisen kuvista välittyy viisaan elämänkatsomuksen hengessä nykymaailman realiteetit hyväksyvän mutta myös parempaa huomista tavoittelevan *melioristisen toivon* ulottuvuus.

Hyvä elämä on mahdollista, mutta se ei ole mitenkään helppo tai itsestään selvä asia. Ihmisyyttä rajaa ja raamittaa mutta myös kohottaa ja ylevöittää pitkitettyjen loppujen kauneus.

* * *

La bellezza dei finali prolungati, pitkitettyjen loppujen kauneus! Tämä ilmaus ja taidenäyttelyn otsikko sopii erityisen hyvin Venetsian kaupunkinäyttämölle sekä sen urbaaneihin kulissemiin. Loppu ei tule kerralla. Se sen sijaan venyy, hidastuu ja saa uusia sävyjä.

Edellä jo todettiin, että Jari Koskisen valokuvissa esiintyy usein *lähtemisen* teema. Se ei kuitenkaan ilmene minään rajuna pyrähdyksenä tai futuristisena ponnistuksena vaan pikemmin haikeana, vähitellen tapahtuvana siirtymisenä ja rauhallisena askelluksena paikasta ja tilanteesta seuraavaan.

Lähteminen on näin ollen verkkaista siirtymistä pois jostakin... ja samalla toki jo saapumista jonnekin. Italiaksi sanotaan: *chi va piano, va sano e va lontano*. Joka menee hitaasti, menee terveenä ja pitkälle.

Venetsia on juuri tämän sananlaskun mukainen kaupunki. Se ei kiirehdi, ja siksi se kestää. Niinpä myös nykyihminen (seesteinen Venetsian asukas, turisti, kansalainen, 2020-luvun kosmopoliitti ja muu aikalainen...) vaihtaa rauhallisesti paikkaa ja näyttämöä erilaisissa kaupunkielämään liittyvissä tilanteissa.

* * *

Venetsia, oi Venetsia! Se on toki ja tunnetusti tarunhohtoinen, elokuvissa ja kirjallisuudessaakin vaikuttavasti kuvattu superlatiivinen kaupunki.

Venetsia on myös syvästi *eurooppalainen* kaupunki, jonka loppua on odotettu jo vuosisatoja. Niinpä Venetsian yhteydessä ei käytetä esimerkiksi sellaista ilmausta kuin ”ikuinen kaupunki”. (Tämä ilmaus ja epiteettihän on varattu etelämpänä Apenniinien niemimaalla sijaitsevalle Roomalle.)

Liikuttuneita hyvästejä Venetsian viisaalle, vanhalle, kauniille ja koskettavalle kaupunki-idyllille on ehditty esittää jo monta kertaa. Vuosikymmenten ja -satojen saatossa kaupungin onkin ennustettu vajoavan, kuihtuvan ja muuttuvan museoksi.

Samanlaisia epämiellyttäviä tulevaisuuskuvia on yhdistetty laajemminkin Eurooppaan sekä varsinkin viime vuosina monenlaisten suurempien ja pienempien ongelmien kanssa sätkivään ja räpiköivään yhteiseen planeettaamme.

Mutta toisaalta ja rohkaisevana esimerkkinä: Vaikka Venetsian on ennustettu jo pidempään vajoavan, kuihtuvan ja muuttuvan museoksi, on kaupunki yhä vahvasti, sinnikkäästi ja luomisvoimaisesti olemassa. Sillä onkin keskeinen, ohittamaton asema niin saapasmaa Italian kuin laajemmin koko Euroopan ja maailman kulttuurisella näyttämöllä.

Lukuisat taidespektaakkelit, biennaalit ja elokuvajuhlat ovat tästä yksi konkreettinen todiste. Itse asiassa: monen aikalaisen mielestä Venetsia on kaikkine lukuisine haasteineen, ristiriitoineen ja kontrasteineen kauniimpi, koskettavampi sekä eurooppalaisen kulttuurin klassisena kaupunkiaarteena tärkeämpi ja ajankohtaisempi kuin koskaan aikaisemmin.

* * *

Suomalaisille Venetsia näyttäytyy usein leimallisesti *italialaisena* kaupunkina, mutta sen heijastuksissa ja kulttuurin kerroksissa elää vahvasti ja ennen kaikkea Bysantti.

Venetsian historia on kokonaisuutena ottaen hämmentävä ja ainutlaatuinen. Suomalaisilla koulutunneilla ei välttämättä kerrottu, että Venetsia oli itsenäinen, dynaaminen sekä verraten monimutkaisen (mutta samalla vakautta luoneen) hallintohimmelin avulla johdettu meritasavalta *yli tuhat vuotta!*

Tällä tasavallalla oli erityinen asema idän ja lännen välissä juuri *bysanttilaisen* kulttuurin välittäjänä ja säilyttäjänä läntisen Euroopan alueella. Venetsia siis syntyi, vakiintui ja vahvistui osana Bysantin eli Itä-Rooman vaikutuspiiriä. Varhainen Venetsia kuului Bysantin valtapiiriin, ja kaupungin identiteetti rakentui pitkään idän ja lännen kosketuspinnassa.

Niinpä Venetsian kaupungin arkkitehtuurillakin on vahvasti bysanttilaiset juuret. Lähes tuhat vuotta sitten (v. 1094) käyttöön vihityn Pyhän Markuksen basilikan (*San Marco*) kupolit, mosaiikit ja kultaiset sisätilat muistuttavat enemmän Konstantinopolia kuin keskiaikaisia Länsi-Euroopan kaupunkeja. Venetsian kirkot ja monet muutkin rakennukset ovat paikoin kuin kiviin kirjoitettua idän ja lännen kohtaamista.

* * *

Myös Jari Koskisen Venetsia-valokuvissa monet eri vuosisadat kättelevät toisiaan. Valokuvaan tallentuneiden koskettavien maisemien ja tilanteiden sekä Venetsian historiallisten rakennusten, holvikaarien, siltojen ja kanaalien kautta avautuu myös eräänlainen *aikakonekokemus*.

Kerrataanpa vielä. Vuosisatojen ajan Venetsia oli dynaaminen suurvalta, jonka taloudellinen ja poliittinen mahti sekä diplomatian ja kontaktien verkostot levittäytyivät kauaksi ja laajalle eri puolille Välimerta ja manner-Eurooppaa.

Edellä jo todettiin, että Venetsia oli, eli ja kehittyi vuosisatojen ajan Bysantin valtakunnan vaikutuspiirissä. Keisari Justinianus I eli Justinianus Suuri (483–565) liitti laguunin alueen Bysanttiin 500-luvulla j.Kr. Sen jälkeen alue pysyikin bysanttilaisen hallinnon alla useita vuosisatoja, kunnes vähitellen ja hitaan prosessin kautta itsenäistyi.

Kauppa- ja kulttuurisiteet jäivät silti vahvoina elämään. Bysantin keisarit myös myönsivät venetsialaisille merkittäviä kauppaoikeuksia, jotka osaltaan vauhdittivat talouselämän kasvua sekä vaurastuttivat aluetta ja sen aikalaisia. Etenkin vuonna 1082 solmittu tärkeä kaupankäyntisopimus eli niin sanottu *kultainen bulla* vahvisti Venetsian erikoisasemaa Bysantin valtakunnassa.

Vuosisatojen ajan Venetsia oli monenlaisten itäisten ja läntisten, eteläisten ja pohjoisten vaikutteiden risteyspiste ja sulatusuuni. Kaupunkivaltio tunnettiin eri puolilla sivistyneessä maailmassa taiteestaan ja arkkitehtuuristaan, tieteestään ja teknologiastaan – mutta toki myös merenkäynti-, kaupankäynti- ja sodankäyntitaidoistaan.

Yksi erityisyys oli laivanrakennukseen jo keskiajalla liittynyt lähes tulkoon teollinen osaaminen ja kyvykkyys. Arsenale-telakalta valmistui *laivoja* kuin modernilta liukuhihnalta konsanaan, siis jo jonkinlaisena sarjatuotantona. Yksi toinen venetsialainen erityisyys liittyi *suolaan* – keskiajan niukkaan, haluttuun ja himoittuun kauppatavaraan.

* * *

Mutta suhde Bysanttiin oli myös ristiriitainen. Venetsia oli sekä Bysantin liittolainen että kilpailija. Neljäs ristiretki vuonna 1204 johti Konstantinopolin ryöstöön, ja venetsialaiset toivat tältä matkaltaan röyhkeästi mukanaan lukuisia taideaarteita vahvaan, väkevään ja vaikutusvaltaiseen kaupunkiinsa.

Keskiajan vuosina saatettiin todeta, että Venetsia oli mammonakirstuiltaan varakas, taidearvoiltaan hulppea ja voimavaroiltaan mahtava. Sen johtajat eli *dogit* (venetsiaksi *doxe*, italiaksi *doge*; johdettu latinan *dux*-sanasta) herättivät syystäkin kunnioitusta eri puolilla nykyistä Eurooppaa, Aasiaa ja Afrikkaa.

Noina aikoina myös syntyi ja vakiintui Venetsian tasavallan virallinen ja historiallinen kunnianimi *La Serenissima*. Suomeksi *La Serenissima* tarkoittaa ”kaikkein seesteisin” tai ”kaikkein levollisin”.

Tämän lempinimen on tulkittu viittaavan Venetsian tasavallan valtiolliseen vakauteen, sisäiseen rauhaan ja verraten toimivaan oikeusjärjestelmään aikoina, jotka muuten tunnettiin Italian kaupunkivaltioiden välisistä rajuista valtapeleistä, vallankaappauksista sekä monenlaisista yhteiskunnallisista levottomuuksista.

Venetsian tasavalta menetti itsenäisyytensä vasta vuonna 1797 strategisissa peliliikkeissään hyvin tehokkaan ja valloitushaluisen Napoleonin (1769–1821) sekä ranskalaisten sotavoimien ravistellessa senaikaista Eurooppaa. Viimeistään tuolloin suuruuden ja vaurauden ajat alkoivat muuttua Venetsiassa köyhtymisen, hajoamisen ja häviämisen teemoiksi.

* * *

Venetsia on historiallinen, esteettinen mutta toisaalta myös moderni nykyaikaan eri tavoin sopeutunut urbaani kaupunkitila. Uljaiden aukioiden ja värikkäiden paraatifasadien vastakohtana on labyrinthimainen kujien, kanaalien, kulkukissojen, rottien, ikävien hajujen ja varjojen kaupunki.

Niin paikallisille asukkaille eli syystäkin kaupungistaan ylpeille venetsialaisille (italiaksi ihmisten eri sukupuolista sanotaan *veneziano/veneziana* ja vèneton kielellä *venexiàn/venexiàna*) kuin satunnaisemmalle turistille tai kulttuuri-ihmiselle se on mitä suurimmassa määrin myös *mielentila* – italiaksi *stato d'animo* ja *stato mentale*.

Arkkitehtien, filosofien ja semiootikoiden suosimalla termistöllä voidaan lisäksi todeta, että paikan henki (eli latinaksi *genius loci*) on ollut ja on edelleen Venetsiassa monella tavalla erikoinen ja erityinen. Kaupungin äärimmäinen kauneus ja sen arvaamattomat luonnonvoimat ovat vuosisatojen ajan kätelleet toisiaan.

Sekin on muistettava, että vuosisatojen aikana monet todelliset ja kuvitteelliset henkilöahmot ovat saapuneet Venetsiaan viettämään elämänsä viimeisiä hetkiä – ja löytäneet samalla ympäriltään satumaista *kauneutta* sekä lohtua mutta myös eri tavoin ihmisiä ja ihmisyyttä ravistelevia *yleviä* kokemuksia.

Venetsia on ollut vuosisatojen aikana monenlaisten jännitteiden ja ääripäiden kaupunki. Jo yli 170 vuotta sitten englantilainen professori, kirjailija, runoilija, taidemaalari ja -kriitikko John Ruskin (1819–1900) kirjoitti merkittävässä *The Stones of Venice* -teoksessaan (1851–53) kaupungin rappion ja loiston rinnakkaisuudesta.

Tietty nykypäivään kuuluva nuhjuisuus ja toisaalta historiallinen, kohottava uljaus kuuluvat molemmat myös nyky-Venetsiaan syleillen sen toreilla ja porttikongeissa toisiaan. Kaunis ja ruma, uljas ja rujo, nuori ja vanha, ikuinen ja ohimenevä, elämä ja kuolema käyvät alituista dialogia keskenään niin Venetsian kujilla, kaduilla ja kanaaleissa kuin niitä kuvaavissa Jari Koskisen valokuvissa.

Luonnon elementeistä *vesi* on meren, merenkäynnin, laivojen, kanaalien ja gondolikyytien muodossa Venetsian tärkeä ylpeydenaihe mutta myös sen

eksistentiaalinen avainhaaste ja ydinkysymys. Kauppa, meri ja kehittynyt diplomatia yhdistivät maa-alueita, kansakuntia ja kulttuuripiirejä jo muinoin toisiinsa. Venetsian vauraus perustui pitkälti kauppayhteyksiin Bysantin ja itäisen Välimeren kanssa.

Kaupunki on rakennettu *Laguna Venetan* saarille. Laguuni tunnetusti myös ”hengittää” vuoroveden mukana. Kanaalit ja tulvat kuuluvat keskeisinä tuntomerkkeinä mutta myös turistikliseinä Venetsiaan. Totta on sekin, että tässä kauniissa, kohtalokkaassa kaupungissa vesi nousee – se nousee väijäämättä.

Acqua alta eli kirjaimellisesti ”korkea vesi” kuuluu näin syksyn saapuessa Venetsian jokavuotiseen dramaattiseen arkeen. Hälytyssireenit soivat (sävelten määrä kertoo audiokoodin hallitseville ennustetun vedenkorkeuden), väkevät MOSE-tulvaportit nostetaan – ja kaupungin tulvaennustuskeskus (*Centro Previsioni e Segnalazioni Maree*) lähettää digikanavia pitkin varoitusviestejä.

Tärkeimmille reiteille pystytetään tilapäisiä puisia kävelysiltoja (*passerelle*), jotta kaupungissa voisi liikkua kuivin jaloin. Toki myös pitkävartiset, eriväriset kumisaappaat ilmestyvät syksyn tullen kaupunkikuvastoon.

Haasteita ja ongelmia siis piisaa. Tulvivan veden lisäksi myös kaupunkia eri tavoin kuluttavat turistit (joita kohtaan on jo vuosisatojen ajan vallinnut monisyinen viha–rakkaussuhde) täyttävät kuunkierto toisensa jälkeen rasittavissa määrin tämän veistoksellisen kaupungin nähtävyydet, kujat ja kanaalit.

* * *

Eletyn historiansa vuoksi Venetsia on paitsi poikkeuksellisen kaunis myös huomattavan viisas ja sensitiivinen kaupunki. Sen näyttäviin marmorikiviin, pylväisiin ja fasadeihin on talletettu ambivalentilla tavalla jotakin hyvin inhimillistä juuri ikääntymisen, kulumisen, luopumisen, kontrastien ja kurjistumisenkin kautta.

Sekin voidaan nähdä ja todeta, että Venetsiassa valo on usein myös värimaailmaltaan poikkeuksellista. Taivas, rakennukset, heijastuvat pinnat!

Voisimme puhua esteettisen substanssin läsnäolosta. Venetsian kaltaisessa kaupungissa arki on itsestään selvästi esteettistä ja esteettinen arkista.

Tämä arjen kauneus, voima ja rosoisuus näkyvät myös Jari Koskisen valokuvissa. Kameran tallentama kaari on terävä, tiili karkeaa ja pylväs painava. Tässä ehkä paljastuu yksi Venetsian kaupungin esteettis-filosofinen salaisuus: rakenne on pysyvää; valo virtaa ja säteilee; värit ja tilanteet lipuvat salaperäisesti taiteilijan valokuvissakin ohitsemme.

Tällaistakin siis on pitkitettyjen loppujen kauneus. *La bellezza dei finali prolungati...*

* * *

Monissa Jari Koskisen valokuvissa voi havainnon ja tulkinnan tasolla tavoittaa ihmisen yksinäisyyden – ja ehkäpä sitä kautta tietyn rujouden, haikeuden ja melankolian tunteen. Kuvista välittyvä tunne(lma) on kuitenkin luonteeltaan myös (ja kenties hieman salaperäiselläkin tavalla) viisasta ja pohdiskelevaa.

Tällaisista syvistä ja koskettavista tuntemuksista avautuu taiteen katsoja-kokijalle lähes huomaamatta syvä historiallis-filosofis-esteettinen ulottuvuus. Venetsia-kuvat kehottavat pysähtymään, keskittymään, muistamaan, mietiskelemään. Valokuvat ovat paitsi visuaalisia taideteoksia myös *kontemplaation* ikkunoita – portteja arjen kiireen ja banaaliuden tuolle puolen.

Monissa Koskisen valokuvissa aika on myös tavallaan pysähtynyt. Tai pitäisikö mieluummin todeta, että näissä kuvissa ikään kuin *kosketetaan ikuisuutta* – siitä huolimatta että kuvat on otettu omassa 2000-luvun myöhäismodernissa nykyaikassamme – siis nykyaikassa, johon kuuluvat myös monenlaiset digi-, kyber-, data-, drooni- ja avaruusulottuvuudet.

Emme Koskisen teosten katsojina ja taiteen tulkitsijoina tunne valokuviin tallentuneiden ihmisten taustoja emmekä motiiveja. Ehkäpä joku heistä on matkailija tai sitten ei. Vaikuttaa siltä, että monikaan kuvaan päätyneistä hahmoista ei ole turisti tai satunnainen statisti vaan ihminen, joka elää juuri tässä viehättävässä mysteerien kaupungissa kotonaan. Jotkut kuvien aikalaiset ehkä

syntyivät täällä – ja toisaalta moni on saattanut muuttaa Venetsian kiehtovaan, monisärmäiseen kaupunkiin muualta Italiasta tai kauempaakin.

Totisesti: valokuvat ovat aikakone mutta myös mielikuvitusmatkan mahdollistavia esteettis-historiallisia kulkuvälineitä. Esimerkiksi näyttelykutsun mukana olleessa avainkuvassa märkä kivilattia heijastaa turkoosia ja punaista, ja yksinäinen kulkija kävelee taka-alalla.

Tuijotamme hieman epäuskoisina tätä viehättävällä tavalla omasta kotikonnustamme poikkeavaa kuvastoa: värikkäitä seiniä, välimerellisiä ikkunautoja, narulla kuivumassa olevia pyykkejä... Alamme arvuutella kuvissa näkyvien yksinäisten ihmisten taustoja, tavoitteita ja elämänkohtaloita.

Saatomme erottaa monenlaisia uljaita fasadeja mutta myös rakennuksen seinään anteeksipyytelemättä töherrettyjä rumia graffiteja. Näemme nuorukaisia, aikuisia, vanhuksia – paikallisten ihmisten rauhallista askellusta... Entä mitä me näemme kulttuuristen konnotaatioiden tasolla? Ehkä sen, että päivän työ on tehty, kojut ovat tyhjiä ja verhot vedetty alas. Italialainen sanoo mielellään *dolce far niente*, suloista on tehdä ei mitään.

Se ei ole laiskuuden ylistys vaan taito nauttia hetkestä, joka pakenee kokijaansa ja on jo menossa ohi. Sellaistakin hetkeä Koskinen kuvaa. Sitä, kun päivä on päättymässä, mutta valo ei vielä ole lähtenyt. Sitäkin siis on pitkitettyjen loppujen kauneus. *La bellezza dei finali prolungati... The beauty of prolonged endings...*

* * *

Kukin meistä tuntee ja tulkitsee niin Jari Koskisen valokuvia kuin laajemmin taidetta ja visuaalista kulttuuria omaan kulttuuri- ja kokemustaustaansa sekä maailmankuvaansa ja elämänkatsomukseensa pohjautuen. Erilaisia syvempiä mielikuvia, villejä assosiaatioita ja hieman kurittomiakin konnotaatioita syntyy ainakin itselläni lähes huomaamatta varsinkin taide- ja kulttuurihistorian vanhoihin, vakiintuneisiin kerroksiin liittyen.

Niinpä Jari Koskisen valokuvat palauttavat mieleeni monet aikaisemmat Venetsian kuvaajat sekä monet viime vuosituhatvuotien suvereenit maalarimestarit. Kaltaiseni semioottisen katsoja-tulkitsijan muistot ja ajatukset siirtyvät näin taidekappelin näyttelyyn valituista värikkäistä valokuvista paitsi omiin Venetsia-muistoihini myös varsinkin Canaletton (1697–1768) ja J. M. W. Turnerin (1775–1851) kaltaisten tunnettujen taidemaalareiden klassikkoteoksiin.

Venetsiaa taiteellaan ikuistaneen *veduta*- eli maisemamaalari Canaletton (oik. Giovanni Antonio Canal) kaupunki on valoisa, kristallinkirkas ja dokumentaarisen tarkka. Hänen tekniikastaan voimme todeta, että apuna käytettiin muun muassa *camera obscuraa* – tätä mediatutkijoidenkin hyvin tuntemaa optista laitetta, jonka avulla kuva voitiin heijastaa kankaalle jo ennen nykymuotoisen kehittyneen kamerateknologian aikaa.

Tyyliinsä puolesta Canaletton maalaukset kuvaavat Venetsian loistoa, arkkitehtuuria ja arkipäiväistä elämää hillitysti, hallitusti ja juhlallisen järkipäisyydesti. Ei siis ihme, että monet hänen salonkikelpoiset maalauksensa päätyivät ulkomaisille aristokraateille matkamuistoiksi heidän ylellisillä *Grand Tour* -opintomatkoillaan.

J. M. W. Turnerin tyyli ja tulkinta klassisena Venetsia-maalarina on hyvin erilainen. Hänelle siltojen ja kanaalien Venetsia ei ole arkkitehtuurikohde, vaan pikemmin veden, ilmakehän, valon ja sumun alituisesti elävä ja muuttuva, suorastaan orgaaninen kokonaisuus.

Tunnelma Turnerin maalauksissa on dramaattinen, nostalginen ja unenomainen. Turnerin öljyvärimaalauksissa ja akvarelleissa Venetsian fasadit ja rakennukset muuttuvat lähes aineettomiksi heijastuksiksi. Pääosan esittäjiä koskettavissa, kuuluisissa maalauksissa ovat pikemminkin aurinko, usva tai vaikkapa myrskyävä, yleviäkin tuntemuksia herättävä laguuni.

Ehkä edellä mainitun kaltaisista asioista myös muodostuu jonkinlainen Venetsian kaupungin ”sielu”. Ja ehkäpä myös – ainakin taiteen tulkitsijan mielessä – syntyy pitkitettyjen loppujen kauneus ennen väijäämätöntä Loppua. Vaan sitä ennen on syytä nauttia olemisesta, hengittämisestä, ystävistä, tuttavista, suunnitelluista ja

satunnaisista kohtaamisista, yllätyksistä, elämän kummallisuuksista ja kauneudesta... Latinan kielellä sanotaan *carpe diem*, tartu hetkeen!

* * *

Edellä jo mainittujen kuvataiteen vakiintuneiden mestarien ohella Jari Koskisen kuvien äärellä saattavat tulla mieleen helposti myös elokuvat. Näistä on toki erityisesti mainittava elokuvaohjaaja Luchino Viscontin (1906–1976) mestariteos *Kuolema Venetsiassa* (ital. *Morte a Venezia*, 1971) ja sen usvaiset, pastellimaiset kohtaukset tarinan eri kohdissa.

Viscontin arvostetun, palkitun elokuvan kautta syntyy puolestaan assosiaatioyhteys ja konkreettinen kytkös saksalaiskirjailija Thomas Mannin (1875–1955) tunnettuun novelliin *Der Tod in Venedig* (1912). Näin kirjallisuus ja audiovisuaalinen taide kohtaavat toisensa.

Senkin tiedämme, että Viscontin elokuvan myötä itävaltalais säveltäjä Gustav Mahlerin (1860–1911) viidennen sinfonian neljäs osa ”Adagietto” muodostui Venetsian melankolisen kauneuden koskettavaksi äänimaisemaksi. Musiikkia Viscontin modernissa klassikossa on mukana myös Mahlerin kolmannesta sinfoniasta.

Kuten Jari Koskisen valokuvissa myös Luchino Viscontin elokuvassa korostuu asioiden, yhteisöjen ja ihmiskohtaloiden *lopullisuus* ja *vääjäämättömyys* – mukaan lukien sellaiset väkevät teemat kuin ihmisen vanheneminen, sairaudet ja kuolema. Asiat valkokankaan tarinassa kuvataan Gustav von Aschenbachin (näyttelijänä upea brittiläinen Dirk Bogarde, 1921–1999) Mahleria muistuttavan säveltäjähahmon kautta.

Gustav ja Gustav... Thomas Mannin novellin kirjailijasta Visconti siis muokkasi elokuvassaan säveltäjän sekä liitti häneen ja Venetsia-tunnelmiin Gustav Mahlerin musiikin. Moderni elokuvaklassikko kuvattiin pääosin Lidolla (so. Venetsian *belle époque* -ajasta muistuttavalla loisteliaalla kylpyläsaarella) sijainneessa Hotel des Bainsissa, jossa myös Thomas Mannin on tiedetty yöpyneen vuonna 1911.

Vaan surullisista tunnelmista ja vääjäämättömästä Lopusta huolimatta ympäriltä toki löytyy kaiken aikaa Venetsian metafyyminen, suorastaan yliluonnollinen kauneus. Löytyy siis pitkitettyjen loppujen kauneus... *La bellezza dei finali prolungati... The beauty of prolonged endings...*

* * *

Monet historialliset vaikuttajat ja merkkihenkilöt liittyvät Venetsian pitkään, monivivahteiseen historiaan. Lista on helpompi aloittaa kuin lopettaa: Marco Polo (1254–1324), Andrea Palladio (1508–1580), Francesco Guardi (1712–1793), Giacomo Casanova (1725–1798), Lordi Byron (1788–1824), Ernest Hemingway (1899–1961), Joseph Brodsky (1940–1996)...

Näistä viimeksi mainitun eli runoilija, esseisti, nobelisti Joseph Brodskyn kuvauksissa Venetsia on hiljainen, talvinen ja melankolinen. Se onkin esteettisesti lähempänä Koskisen taidevalokuvia kuin turisteille myytäviä postikortteja tai julisteita.

Myös esimerkiksi filosofi, humanismin isä ja Roomassa runoilijaksi kruunattu Francesco Petrarca (1304–1374) asui Venetsiassa vuosina 1362–67 paettuaan oman aikansa sietämättömiä ongelmia. Sitten seuraavalla vuosisadalla viestintähistorian kannalta keskeinen humanisti-kustantaja-kirjanpainaja Aldus Manutius (ital. Aldo Manuzio, n. 1449–1515) perusti kuuluisan Aldine-painonsa Venetsiaan 1490-luvun puolivälissä.

Aldus Manutius eli Aldo Manuzio, vau! Tämä legendaarinen oman aikansa painetun median ammattilainen tunnetaan Euroopan ja maailman kulttuurihistoriassa muun muassa taskuun mahtuvan ”pokkarin” isänä. *Hypnerotomachia Poliphili* (1499) on puolestaan Manutiuksen painama kuuluisa klassikko, jota pidetään renessanssin kauneimpana painotuotteena. Venetsiahenkisesti Manutiuksen tunnuksena olivat delfiini ja ankkuri. Tähän tunnukseen liittyi latinankielinen motto *festina lente*, ”kiiruhda hitaasti”.

Erityisen tunnettu meillä Suomessakin on taidehistoriaa harrastavissa piireissä Bellinien taiteilijasuku – varsinkin suvun suurin mestari ja niin sanotun Venetsian koulukunnan isä Giovanni Bellini (n. 1430–1516). Kuitenkin jo Giovannin isä Jacopo Bellini (n. 1400–1470) perusti Bellinien taiteen mahtisuvun työpajan, joka määrittä Venetsian visuaalista ilmettä ja loi perustaa venetsialaiselle renessanssille uusien esteettisten tuulien ja matemaattisen perspektiiviopin muodossa. Giovanni Bellinin isovelji Gentile Bellini (n. 1429–1507) oli merkittävä taiteilija hänkin.

Nykyisin ”Bellini” on myös maailmankuulu venetsialainen alkoholiherkku. Kuten Venetsiassa viihtyvät kulttuuri-ihmiset ja (tarpeeksi hyvin informoidut) matkailijat tietävät, kyseessä on Venetsian legendaarisessa Harry’s Barissa kehitetty valkoisista persikoista ja proseccosta koostuva cocktail-klassikko.

Bellini-drinkkiä en pieneksi yllätyksekseni ole Koskisen valokuvissa vielä nähnyt.

* * *

Bellinien taiteellista perinnettä jatkoi vain hieman yli 30-vuotiaana ruttoon kuollut Giorgione (n. 1477/78–1510). Hän toi taiteeseen ilmakehän ja valon. Valonkäsittely on pehmeää; terävien ääriviivojen sijasta hahmot ja maisemat sulautuvat toisiinsa. Näiden(kin) taideteosten tunnelma on unenomainen, runollinen ja mystinen.

Venetsian taide- ja kulttuurihistorian kannalta merkittäviä nimiä ovat toki ja tietenkin myös Venetsian renessanssin ehdoton mestari ja maalaustaiteen jättiläinen Tizian (koko nimi italiaksi Tiziano Vecellio; n. 1488/1490–1576).

Tulkoon näin Turussa toteutuvan näyttelyn yhteydessä ja Herran vuonna 2026 mainituksi sekin kirjallisuushistorian fakta, että helsinkiläiskirjailija Mika Waltarin (1908–1979) erinomaisissa historiallisissa romaaneissa *Mikael Karvajalka* (1948) ja *Mikael Hakim* (1949) esiintyy turkulaistaustainen päähenkilö Mikael Karvajalka (Mikael Carvajal).

Mikaelin seikkailut alkavat juuri Suomen Turusta erilaisine 1500-luvun alun käänteineen, kuohuineen, noitavainoineen ja väkivallantekoineen. Mikaelin lisäksi keskeisessä roolissa on yksinkertainen mutta käytännöllinen, fyysisesti

huomattavan voimakas Antti Tykinvalaja (alk. Antti Kallenpoika). Samainen Mikael myös matkustaa Venetsiaan, jossa hän tapaa renessanssin suuren taidemaalarin Tizianin.

Venetsian suvereeni maalarimestari tekee päähenkilöstä muotokuvan. Töölön kirjallinen maestro Waltari lienee käyttänyt tässä kohdin romaanissaan inspiraationa historiallista taideteosta – nimittäin Pariisin Louvresta nykyisin löytyvää Tizianin kuuluisaa maalausta *Mies hansikas kädessä* (ransk. *L'Homme au gant*, n. 1520). En nyt halua olla liikaa juonenpaljastaja enkä varsinkaan ilonpilaaja, mutta taide- ja kulttuurihistoria ei *Mies hansikas kädessä* -maalauksen mallina olevan herrasmiehen oikeaa henkilöllisyyttä varmuudella tunne.

Perusteltua on Bellinien, Giorgionen ja Tizianin ohella nyt mainita tässä kirjoituksessa myös ”pieni värjäri” eli Tintoretto (oik. Jacopo Robusti tai Jacopo Comin; 1518–1594). Mutta myös lähempänä omaa aikaamme Venetsia tunnetaan historiansa, kanaaliensa, gondoliensa ja ainutlaatuisen paikan henkensä (lat. *genius loci*) lisäksi monista kulttuurihistorian suurista persoonallisuuksista, joiden kohtalot varsinkin elämän ehtopuolella ovat kietoutuneet maagisen ja taianomaisen kaupungin ympärille.

Esimerkiksi suurista maailmanluokan säveltäjistä kannattaa mainita Venetsiassa syntynyt Antonio Vivaldi (1678–1741). Myös saksalainen musiikkiteatterin supertähti Richard Wagner (1813–1883) vieraili Venetsiassa elämänsä aikana lukuisia kertoja. Sekin tiedetään, että *Tristan ja Isolde* -oopperan toinen näytös sävellettiin tässä kanaalien kaupungissa vuonna 1859.

Nerokas Wagner myös vietti elämänsä viimeiset hetket sekä kohtasi lopulta kuolemansa (sydänkohtaus) juuri Venetsiassa, tarkemmin sanottuna *Ca' Vendramin Calergi* -nimisessä renessanssipalatsissa Canal Granden varrella.

Yleensä eri aikojen luovat ihmiset ovat kehuneet Venetsian hiljaisuutta sekä merellisyyden ja vesielementin aikaansaamia ääniä, joihin gondolikuskien huudot viehättävästi yhtyvät. Merkittävistä modernin ajan säveltäjistä varsinkin venäläissyntyinen Igor Stravinsky (1882–1971) piti Venetsiaa henkisenä kotinaan.

Monet Stravinskyn uran myöhäisteokset saivatkin ensi-iltansa Venetsiassa. Tähän hänet myös haudattiin San Michelen hautausmaasaarelle (*Isola di San Michele*). Kanavien, siltojen ja kupolien vuoksi Stravinskyn kerrotaan verranneen Venetsiaa nuoruutensa Pietariin (jonka yksi lempinimi onkin osuvasti ”Pohjolan Venetsia”). Samalla makaaberilla mutta monen mielestä viehättävällä saarella sijaitsevat muun muassa avantgarde-säveltäjä Luigi Nonon (1924–1990) ja modernistirunoilija Ezra Poundin (1885–1972) haudat.

* * *

Venetsia on perinteisesti ollut paitsi merivalta myös erilaisten kulttuurien yhdistäjä ja välittäjä. Laguunialue on näin toiminut sillanrakentajana idän ja lännen välillä. Muun muassa kreikkalaiset oppineet käsikirjoitukset sekä taide ja ortodoksinen uskonnollinen perinne kulkivat sen kautta Länsi-Eurooppaan.

Myös Jari Koskisen valokuvat tarkastelevat Venetsiaa jonkinlaisena liikkeen ja lähtemisen rajakaupunkina – paikkana, jossa länsi kohtaa idän ja historia heijastuu kanavien pinnasta yhä uudelleen ja uudelleen. Koskisen kuvissa ei ole postikorttien Venetsiaa. Eikä toisaalta ole Canaletton tarkkaa, aurinkoista näkymää Canal Grandelle eikä gondoleja auringonlaskussa.

Sen sijaan hänen valokuvansa on otettu esimerkiksi sateen kastelemissa arkadeissa, hiljaisilla toreilla, pylväiden ja holvien alla. Kuvat aktivoivat katsojassaan suuria tunteita ja väkeviä ajatuksia. Isossa kuvassa ne asettuvat monien taitavien, jo aikaisemmin eri vuosisadoilla syntyneiden Venetsia-kuvien, -tulkintojen ja -tulkitsijoiden joukkoon ja jatkumoon.

Koskisen taidevalokuvien tunnelma on useissa tapauksissa maaginen, jopa mystinen. Voisikin mieluusti sanoa (etenkin kun lokakuun 2026 valokuvanäyttelyn tapahtumapaikkana on Hirvensalon saarella Turussa sijaitseva Pyhän Henrikin ekumeeninen taidekappeli), että monissa kuvissa on läsnä voimakas henkinen ja suorastaan *sakraali* eli pyhä ulottuvuus.

Tai ehkä kyseessä on tietynlainen välitila maallisen ja henkisen sfäärin välillä. Ihmisenä, kaupunkina sekä kulttuurina olemisen ikuiset mysteerit kohtaavat

toisensa. Tätäkin siis lienee pitkitettyjen loppujen kauneus. *La bellezza dei finali prolungati...*

* * *

Tässä yhteydessä tekee vielä mieli mainita muutama ajatus ja muistijälki Turkuun liittyen. Venetsian ja Turun välillä on huomattavan paljon yhteistä. Historiallisesti Turku on ollut paitsi Suomen vanha pääkaupunki myös maantieteellinen linkki ja portti Ruotsiin sekä meriteitä pitkin kauemmaksikin kaukomaille.

Turku on (ollut) monessakin mielessä Suomen Venetsia. Ensinnäkin se on merkittävä, maantieteeltään ja geopolitiikaltaan strateginen satamakaupunki. Se on vuosisatojen ajan ollut myös ympäröivän saaristoalueensa keskus.

Venetsian tapaan Turku on ollut myös tieteen, taiteen, humanismin, kulttuurin ja telakkatoiminnan historialtaan merkittävä kaupunki. Muualtakin Suomesta saapuva tuntee yleensä jo etukäteen paitsi Turun sinapin ja Aura-oluen myös Aurajoen, Suomen Joutsenen, Turun linnan, Turun tuomiokirkon sekä maamme historiallisista merkkihenkilöistä esimerkiksi Henrik Gabriel Porthanin (1739–1804), Adolf Ivar Arwidssonin (1791–1858) ja V. A. Koskenniemen (1885–1962) kaltaiset vakuuttavat nimet.

Kirjoitin vuonna 2019 lyhyen esseen otsikolla ”Et voi astua kahdesti samaan Aurajokeen. Turku-faktoja ja -assosiaatioita”. Kirjoitus julkaistiin pienessä Turkua kunnioittavassa kirjasessa *Maailman Turussa. Pohdinnallis-esseistisiä kulttuurikävelyjä Aurajoen rannoilla*.

Vesi virtaa. Aurajoki virtaa. Venetsian Canal Grande virtaa. Hieman samaan tapaan ja vääjäämättä myös ihminen elää ja vanhenee... Kaupunki, kulttuuri, yhteisöt ja yhteiskunta vanhenevat... Vain muutos ja liike on pysyvää.

Mutta tämä muutos ja liike voi olla rauhallista, seesteistä, viipyilevää. Se voi tarjota iloksemme myös esteettisesti kohottavia tuntemuksia. Siis pitkitettyjen loppujen kauneutta paitsi Venetsiassa myös Turussa ja muuallakin.

Toisaalta valokuvaajan kameran taltioimat tilanteet ovat fyysisinä tapahtumina ja psykologis-esteettisinä kokemuksina aina uniikkeja, siis aika- ja tilannesidonnaisia. On suuri onni ja tavallaan sattumakin, että arjen taianomaiset hetket voivat ainakin toisinaan onnekkaisesti tallentua taiteellisen näkemyksen ja kamerateknologian avulla filmille tai (nykyisin yleensä) digitaalisiksi tiedostoiksi.

Ihmiselämän ja kaupunkikulttuurin tilanteet ovat ainutkertaisia – niin fyysisessä taidenäyttelyssä Pyhän Henrikin ekumeenisessa taidekappelissa Turussa kuin myös Jari Koskisen kuvissa. Antiikin kreikkalaiseen filosofiin Herakleitokseen (n. 535–475 eaa.) perinteisesti liitetyin sanoin tekee siis mieli muistuttaa: *Panta rhei kai ouden menei*. Et voi astua kahdesti samaan jokeen.

* * *

Ja vielä lopuksi: *ultimo, ma non meno importante!* On todettava, että melankolian, vanhenemisen, lähtemisen ja yksinäisyyden teemojen keskellä voinee Jari Koskisen kuvista löytää halutessaan myös hieman huumoria.

Vanhukset hauskoissa hatuissaan, pyykit kuivumassa hieman huolimattomasti narulla, joku paikallinen huiskuttamassa vuodevaatteitaan, pulut kommunikoimassa (kenties myös kakkimassa) wanhojen rakenteiden päällä... Tällaisissa taiteilijan taltioimissa spontaaneissa kaupunkitilanteissa emme koe niinkään normaalia saatikka banaalia tilannekomiikkaa vaan parhaassa tapauksessa myös melioristista hymyä sekä taiteen kautta välittyvää *toivoo paremmasta*.

Edellä jo todettiin, että Venetsian lempinimi *La Serenissima* tarkoittaa ”kaikkein seesteisin” tai ”kaikkein levollisin”. Tämä seesteisyys ja levollisuus välittyy myös Jari Koskisen nyky-Venetsiaa tallentavista ja kommentoivista taidevalokuvista.

Pitkitettyjen loppujen kauneus

La bellezza dei finali prolungati – The beauty of prolonged endings

Jari Koskisen taidevalokuvia Venetsiasta. Näyttely Pyhän Henrikin ekumeenisessa taidekappelissa Turussa 3.–29.10.2026.